

PELASTUSOPISTO

Ohjeistus pelastusviranomaisen pyytämisestä todistajaksi palotapauksessa

Pelastuslaitosten ilmoitusmenettelyt ja viranomaisyhteistyö palojen tutkinnassa -hankkeen työryhmä

Versio 1.0 (9.2.2024)

Kuva: Varsinais-Suomen pelastuslaitos

Sisällys

1	Ohjeistuksen tarkoitus ja tausta	3
2	Pelastusviranomaisen todistajana palotapauksessa	4
2.1	Todistajan roolista esitutkinnassa ja oikeusprosessissa	5
2.2	Todistajankuulustelun toteutus	6
3	Todistajalle esitettäviä kysymyksiä	8
4	Ohjeessa viitattu materiaali	13

1 Ohjeistuksen tarkoitus ja tausta

Pelastusopiston toteuttamassa ja Palosuojelurahaston rahoittamassa hankkeessa *Pelastuslaitosten ilmoitusmenettelyt ja viranomaisyhteistyö palojen tutkinnassa* laadittiin ohjeistus tulipaloon liittyvän asiantuntijalausunnon pyytämiseksi pelastusviranomaiselta. Tässä yhteydessä ilmeni, että *rajanveto ja työnjako asiantuntijan ja todistajan välillä kaippaa selventämistä*. Siksi todettiin tarpeelliseksi laatia asiantuntijalausunto-ohjeistuksen lisäksi myös ohjeistus pelastusviranomaisen todistajaroolista.

Käytännössä tämä ohje palvelee erityisesti

- todistajanlausuntoa pyytäviä poliisiviranomaisia
- todistajanlausuntoja antavia pelastusviranomaisia.

Ohjeistuksen laatimiseen ovat osallistuneet seuraavat henkilöt:

- Dan Frände, rikos- ja prosessioikeuden prof. em., Helsingin yliopisto
- Pasi Hyryläinen, rikosylikonstaapeli, Itä-Uudenmaan poliisilaitos
- Mika Kupiainen, operatiivinen päällikkö, palontutkija, Pirkanmaan pelastuslaitos
- Markku Laakso, tutkinnanjohtaja, Sisä-Suomen poliisilaitos
- Knut Lehtinen, johtava palotarkastaja, palontutkija, Varsinais-Suomen pelastuslaitos
- Päivi Mäkelä, tutkija, Pelastusopisto
- Aino Myyrä, rikosinsinööri, Keskusrikospoliisi
- Pasi Paloluoma, palopäällikkö, palontutkija, Varsinais-Suomen pelastuslaitos
- Antti Saarinen, palotarkastaja, palontutkija, Etelä-Savon pelastuslaitos
- Pertti Sovelius, poliisitarkastaja, Poliisihallitus
- Timo Uola, rikosinsinööri, Keskusrikospoliisi
- Kimmo Virtanen, aluesyyttäjä, apulaispäällikkö, Länsi-Suomen syyttäjälue

Lausunto-ohjeistuksen laadinnassa hyödynnetty materiaali on listattu ohjeen lopussa.

Todistajanlausunnossa käsiteltävät teemat luonnollisesti riippuvat kohteena olevasta tapauksesta. Tämän ohjeen kolmannessa pääluvussa on kronologiseen järjestykseen koottu teemoja/kysymyksiä, joita voidaan hyödyntää sekä lausuntoa pyydetessä että sitä laadittaessa. Tässä yhteydessä on hyödynnetty

- Helsingin pelastuslaitoksen yhteistyössä Helsingin poliisilaitoksen kanssa laatimaa ohjetta *Pelastusviranomaisen lausunto poliisin palonsyntyntutkintaa varten*
- Pasi Paloluoman osuutta *Rakennuspalon tutkinta*, teoksessa Huttu et al. (2022): *Rakennuspalon sammutus*.

2 Pelastusviranomaisen todistajana palotapauksessa

Lähtökohtaista kahtiajakoa todistajan ja asiantuntijan välillä voi kuvata seuraavasti:

- asianosaiset, todistajat ja esinetodisteet toimivat *näyttönä tosiseikoista*
- asiantuntija puolestaan todistaa *kokemussäännöistä* (Rautio & Frände 2020, 237).

Todistajan havainnot ja muistikuvat ovat yleensä ainutkertaisia. Todistajan vaihtaminen toiseen tietolähteeseen johtaa yleensä todistelun kärsimiseen. (Rautio & Frände 2020, 243.)

Tulipaloja ajatellen keskeinen todistaja on yleensä *pelastustoiminnan johtaja*, jolla on parhaat tilanteenaikaiset tiedot koko tapahtuman kaaresta. Nämä tiedot koskevat muun muassa sitä, missä vaiheessa palo oli pelastuslaitoksen tullessa paikalle. Pelastustoiminnan johtajan tulee myös olla parhaiten informoitu muiden pelastustoimintaan osallistuvien tekemistä havainnoista (Paloluoma 2022, 255).

Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTOn onnettomuusseloste on pelastustoiminnan johtajan näkökulmasta olennainen havaintojen keräämisen, kronologisen kokonaiskuvan ja mieleen palauttamisen väline. Toinen erittäin hyvä työkalu tähän on Pelastustoiminnan johtamisen käsikirja, jonka monipuolisiin kirjausmahdollisuuksiin liitetään automaattisesti myös aikaleimat. Näitä ei kuitenkaan voida käyttää todisteina, samoin kuin esimerkiksi rikosilmoitusta ei voida käyttää todisteena. Pelastustoiminnan johtajaa onkin kuultava todistajana.

Tapahtuman kannalta keskeisiä, mutta pelastustoiminnan johtajaan verrattuna pistemäisempiä havaintoja voi olla vaikkapa ensimmäisenä paikalla olleella ryhmänjohtajalla (esimerkiksi kysymykset ensihavainnoista yksikön saapuessa onnettomuuspaikalle), tai ensimmäisenä kohteeseen menneellä savusukeltajalla (esimerkiksi havaitut mahdolliset useammat syttymiskohdat). Pistemäisempien havaintojen keräämisessä tutkinnan ja oikeusprosessin tarpeisiin suullisesti vastaanotettu ja poliisin kirjaama todistajankuulustelu voi olla käytännöllisempi tapa kuin todistajan itse kirjoittama lausunto (ks. alaluku 2.1). Todistajan kohdalla molemmista käytetään ilmaisua *kuulustelukertomus/kuulustelupöytäkirja* (ks. ohjeen liite 1: Todistajaa koskeva kuulustelupöytäkirjan pohja).

Todistaja kertoo käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvistä havainnoista. Asiantuntijana taas toimii pelastuslaitoksen tehtäväänsä koulutettu palontutkija tai muu erityistä osaamista omaava henkilö. Asiantuntija puolestaan tuo esiin, *mitä onnettomuudessa olisi voinut tapahtua*.

Lainsäädännön tasolla selväpiirteinen jako todistajaan ja asiantuntijaan kuitenkin hämärtyy tulipalojen yhteydessä. Esimerkiksi pelastustoiminnan johtaja pystyy usein työkokemuksensa tai palontutkintatietämyksensä pohjalta arvioimaan, mitä olisi voinut tapahtua. Toiselta puolen perusteellisessa palontutkinnassa pelastustoiminta ja sen vaiheet käydään tarkkaan läpi. Tällöin tapahtumaketjuun vasta jälkikäteen perehtyvä palontutkija tietää hyvin myös pelastustehtävän vaiheista.

Pelastustoiminnan tehtävistä todistamiseen liittyy myös toinen haaste. Pelastustoiminta on luonteeltaan kollektiivista, ja tämän ryhädynamiikan vaikutukset on syytä huomioida mahdolliseen todistajantehtävään. Pelastustoimessa yksi toiminnan kehittämiseen tähtäävä hyvä malli on keikkakeskustelu (Keikkakeskustelu – onnettomuuksista oppiminen; ks. myös Lahtinen 2021).

Kannatettava tavoite onnettomuuksista oppimiseen ja oman toiminnan kehittämiseen voi todistamisen näkökulmasta kuitenkin sisältää riskin siitä, että keikkakeskustelu tai vapaamuotoinen ajatustenvaihto pelastustoiminnan tehtävän jälkeen yhdenmukaistaa muistikuvia havainnoista, ja tekee niistä näin epäluotettavampia.

Tätä vaaraa voi neutraloida aloittamalla keskustelu kirjallisella osuudella, jota ei keskustelun jälkeen muuteta. Ylipäättään omien havaintojen kirjaamiseen olisi syytä kiinnittää huomiota – PRONTOa täyttävälle tai Pelastustoiminnan johtamisen käsikirjaa hyödyntävälle pelastustoiminnan johtajalle siihen on väline, muiden havaintoja tehneiden kohdalla kirjaamiseen tulisi kiinnittää huomiota ja siihen laatia käytännöt.

Toinen ryhmädynamiikan vaikutuksen neutralointikeino on kuulla pelastustoimintaan osallistuneita mahdollisimman pian ja yksilöllisesti niin, että muiden pelastusryhmän jäsenten näkemykset eivät vaikuta kuultavan henkilön muistikuviiin (Paloluoma 2022, 257).

Lähtökohtaisesti todistaja kertoo vain omista havainnoistaan. Esimerkiksi pelastustoiminnan johtaja todistajana toimiessaan voi kuitenkin viitata myös muihin kuin itse tekemiinsä havaintoihin. Keskeinen kysymys tällöin on se, voitaisiinko se korvata *olennaisesti* luotettavammalla todisteella (OK 17 luvun 8 §:n 4. kohta, korostus tässä). Kysymys onkin informaation laadun ja prosessiekonomian välisestä punninnasta.

Käytännössä poliisin tutkinnanjohtaja sekä tutkija selvittävät mm. alustavissa puhutuksissa, keitä kaikkia on kuultava todistajina esitutkinnassa. Myöhemmässä vaiheessa syyttäjä omassa syyteharkinnassaan päättää, keitä mahdollisessa oikeudenkäynnissä kuullaan henkilökohtaisesti. Kaikkia esitutkinnassa kuulusteltuja todistajia ei siis kutsuta automaattisesti oikeudenkäynnissä kuultaviksi. Jos syyttäjä katsoo, että joku olennaista ensikäden tietoa omaava tulisi vielä kutsua esitutkinnassa todistajaksi, tästä tehdään lisätutkintapyyntö.

Oikeudenkäynnissä myös muut asianosaiset kuin syyttäjä voivat kutsua esitutkinnassa kuullun tai muunkin henkilön todistajaksi.

2.1 Todistajan roolista esitutkinnassa ja oikeusprosessissa

Lähtökohtana esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä on, että asiantuntija antaa kirjallisen lausunnon, todistajaa puolestaan kuullaan suullisesti (Rautio & Frände 2020, 247). Tavalliseen silminnäkijään verrattuna pelastusviranomaisen on kuitenkin ammattilainen, jonka kohdalla tavallinen todistajankuulustelu esitutkinnassa ei useinkaan ole tarkoituksenmukaisin menettelytapa.

Esitutkintalain 7 luvun 1 §:n 2 mom. mukaan todistajaa saadaan kuulustella puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä, jos tutkija katsoo, ettei siitä aiheudu haittaa eikä se vaaranna tutkinnan luotettavuutta. Todistajan roolissa olevalta viranomaiselta onkin voitu pyytää kuulustelukertomus kirjallisena, ja esitutkintapöytäkirjaan merkitään, että kuulustelu on suoritettu sähköpostitse. Juuri viranomaisen toimiessa todistajana tämä on perusteltua:

Esimerkiksi verkkopuheluyhteyttä tai sähköpostiyhteyttä voidaan käyttää tarkoituksenmukaisesti varsinkin, jos tutkittavan asian laatu mahdollistaa etukäteen valmistellun kysymyssarjan esittämisen yhtenä kokonaisuutena, johon

kuulusteltavan odotetaan myös vastaavan yhtäjaksoisesti. Tällaisten tiedonsiirtovälineiden käyttö voi olla erityisen hyödyllistä silloin, kun asian laatu edellyttää kuulusteltavan selvittävän sekä seikkaperäisesti että johdonmukaisesti sellaisia asiakokonaisuuksia, joista hänenkin on mahdollisesti hankittava lisätietoja vastausten laatimista varten. (Fredman & Kanerva & Tolvanen & Viitanen 2020, 445.)

Kirjallinen kuulustelupöytäkirja onkin käytännössä palvellut oikeudenkäyntiä helpottaessaan todistajan paneutumista ja tapahtumien jäsentämistä. Todistajan näkökulmasta kirjallinen muoto tukee muun muassa mieleen palauttamista: tutkinnan kohteenahan voi olla laaja tehtävä, josta on saattanut kulua jo runsaasti aikaa.

Tässä ohjeessa lähtökohdaksi on asetettu se, että todistajaa pyydetään rikosprosessiin. Erityisesti vahingonkorvauksia koskevissa siviilijutuissa kysymyksenasettelu saattaa poiketa tästä, mutta mm. lausunnonantajien työnjakoon ja sen selvittämiseen liittyvät huomiot koskevat myös riitajuttuja. Huomionarvoista on myös se, että juttua on saatettu aluksi tutkia rikosasiana. Jos jutussa tehdään syyttämättäjäättämisspätös, asia saattaa edetä siviiliprosessiin. Silloin voidaan hyödyntää jo esitutkinnassa kerättyä aineistoa, mukaan lukien esitutkinnan yhteydessä määritellyn kysymyksenasettelun pohjalta tehty suullinen tai kirjallinen todistajankuulustelu.

2.2 Todistajankuulustelun toteutus

Todistajankuulustelu laaditaan poliisin vakiomuotoiselle pohjalle (kuulustelupöytäkirja, liite 1). Kuulustelija täyttää todistajan tiedot henkilötietolehdele. Todistajan kannattaa tarkastaa omien tietojen oikeellisuus ja huomauttaa erityisesti mahdollisen turva- tai osoitteenluovutuskiellon olemassaolosta. Kuulustelupöytäkirjan ensimmäisellä sivulla yksilöidään mm. rikos/tapahtuma, jota kuulustelu koskee. Samoin ensimmäiselle sivulle merkitään todistajalle ilmoitetusta totuusvelvollisuudesta sekä perättömästä lausumasta viranomaismenettelyssä (liite 2).

Poliisin tutkijalla on keskeinen rooli todistajan ohjeistamisessa. Tutkija arvioi, miten kuulustelu suoritetaan (henkilökohtaisesti poliisilaitoksella, puhelimitse vai esimerkiksi sähköpostilla). Sähköpostitse toteutettava kuulustelu ei ole tarkoituksenmukaista tilanteissa, joissa henkilö toimii ensimmäistä kertaa todistajana, hänelle esitetyt kysymykset eivät ole riittävän yksinkertaisia, tai hänelle täytyy esittää jotain aineistoa. Tutkijan tulee myös varmistaa, miltä osin todistaja kertoo omista havainnoistaan ja miltä osin hänelle kerrotuista havainnoista, joiden vastaanottaminen kuuluu esimerkiksi pelastustoiminnan johtajan tehtäviin.

Jos kuulustelu tehdään sähköpostitse, tulee tutkijan kirjata kuulustelupöytäkirjaan ne kysymykset, joihin kuultavan odotetaan vastaavan. Tällöin todistaja laatii kirjallisen kuulustelukertomuksen poliisin vakiomuotoiselle pohjalle kirjaten omat havaintonsa. Käytännössä kuulustelupöytäkirjan voi lähettää poliisin ohjeistamalla tietoturvalisella tavalla, ja todistaja voi tallentaa sen itselleen. Henkilökohtaisesti kuultaessa kirjallisen kuulustelupöytäkirjan voi pyytää kuulustelun lopuksi itselleen. Poliisi harkitsee, onko kuulustelupöytäkirjan antamiselle estettä, ja missä vaiheessa se todistajalle luovutetaan.

Todistajankuulustelun antamistavasta riippumatta oikeudenkäynnissä todistaja kertoo havainnoistaan suullisessa kuulemisessa. Todistajalla on oltava valmius vastata hänelle esitettyihin kysymyksiin, joten oma kuulustelukertomus on syytä kerrata ennen oikeudenkäyntiä. Oikeudenkäynnissä todistaja voi tukeutua muistiinpanoihinsa, mutta todistaja ei voi lukea vastauksiaan suoraan papereista. Todistaja ei voi myöskään viitata siihen, että kuulustelupöytäkirja kuuluu jo esitutkinta-aineistoon, vaan hänen on vastattava suullisesti kysymyksiin. Erityisesti todistajana kuultavaa pelastustoiminnan johtajaa voidaan pyytää kertaamaan koko tapahtuman kaari. Esitutkinnassa annettua kuulustelukertomusta voidaan kuitenkin käyttää oikeudenkäynnissä, jos kuultava ei enää muista kaikkia havaintojaan.

3 Todistajalle esitettäviä kysymyksiä

Esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä lähtökohtana on, että todistaja antaa ensiksi vapaamuotoisesti ja oma-aloitteisesti kertomuksen havainnoistaan. Tämän jälkeen todistajalle voidaan esittää kysymyksiä.

Alla on listattu *mahdollisia* todistajalle esitettäviä teemoja, joilla voi olla relevanssia kyseisessä tapauksessa. Vaikka listaus on pyritty tekemään mahdollisimman kattavaksi, tyhjentävä se ei kuitenkaan ole.

Onnettomuustilannetta kronologisesti purkavan listauksen tarkoituksena on helpottaa sekä kuulustelijan että kuulusteltavan tehtävää. Erityisesti pelastustoiminnan johtajan on hyvä huomioida todistajana toimiessaan, että vaikka kaikkia alla olevia teemoja ei käsitellä kuulustelupöytäkirjassa, oikeudessa voi kokonaiskuvan saamiseksi ja aikajanan hahmottamiseksi olla tarpeen käydä tapahtuman kaari läpi aina hälytyksen vastaanottamisesta lähtien.

Kysymysten kokoonpano ja se, mitä tietoa todistajalta kysytään esitutkinnassa, luonnollisesti riippuu kysymyksessä olevasta tapauksesta. Todistajan kannattaa olla aktiivinen ja kysyä poliisilta selvennystä siitä, mitä kysymyksiä pitäisi käsitellä, ja mihin asioihin liittyvät havainnot ovat erityisen relevantteja. Jotta todistaja välttää sen tilanteen, että oikeudessa arvioidaan eri todistajien (tai asiantuntijoiden) mahdollisesti ristiriitaisia näkemyksiä, todistajan on syytä ottaa kantaa vain itselle osoitettuun kysymyksenasetteluun. Epäselvissä tai epävarmoissa tapauksissa voi tarvittaessa tarkastaa kuulustelijalta oman toimeksiannon rajat ja työnjaon suhteessa muihin todistajiin (tai asiantuntijoihin.)

Pelastustoimintatehtävän luonteeseen kuuluu, että pelastustoiminnan johtajan tilanteenaikainen fokus on ennen kaikkea ihmisten ja omaisuuden pelastamisessa. Tästä syystä on ymmärrettävää, ettei tilanteen aikana ole aina mahdollista kiinnittää huomiota kaikkiin niihin asioihin, jotka jälkeenpäin osoittautuvat esitutkinnan ja oikeusprosessin näkökulmasta relevantteiksi.

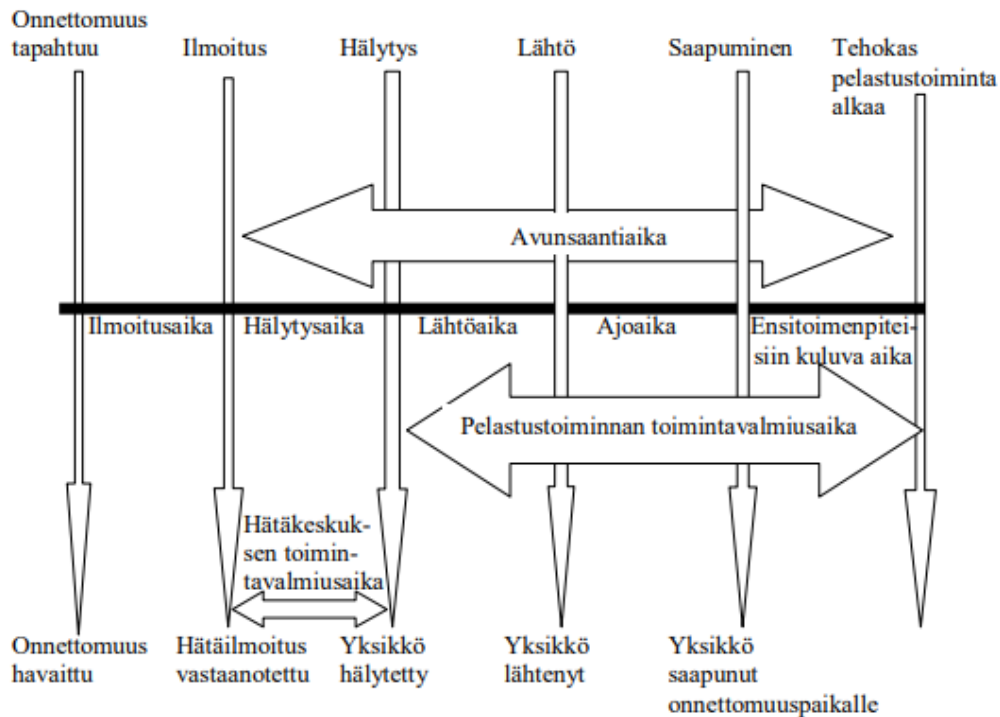
Palontutkinnan kannalta keskeisistä tehtävistä ja havainnoista pelastustoiminnan yhteydessä ks. Paloluoma (2022, 250–251).

A) Hälytys

- Hälytysaika
- Ensitiedot onnettomuudesta
- Hälytetty vaste, mahdolliset lisähälytykset
- Kohteen tosiasiallinen saavuttaminen (tavoiteaika vs. tosiasiallinen kohteen saavuttaminen)
- Syy mahdolliseen viiveeseen (esim. ruuhka, sääolosuhteet, osoitetiedon paikkansapitävyys tms.)

B) Pelastustoiminnan alkaminen

- Tehokkaan pelastustoiminnan alkamisaika, soveltaen *Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen* käsitteistöä. Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika alkaa ensimmäisen yksikön vastaanottamasta hälytyksestä, päättyen pelastusryhmän aloittaessa tehokkaan pelastustoiminnan. (Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje 2012, 13.) Toimintavalmiuteen liittyvää käsitteistöä on avattu alla kuvassa 1.

Kuva 1 Toimintavalmiusaikakäsitteet (lähde: Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje 2012, 13)

- Ensimmäiset havainnot onnettomuuspaikalla
 - Kuka teki ensihavainnot
 - Mitä havaittiin:
 - Palon vaihe pelastuslaitoksen mennessä paikalle, mikä paloi
 - Palon sijainti: esim. rakennuspalossa tila, missä palo on
 - Palon laajuus ja voimakkuus, palon sijoittuminen ja vaihe eri tiloissa
 - Savunmuodostus ja liekit pelastustoiminnan alkaessa

 - Mahdollinen/todennäköinen syttymisalue
 - Kohta, missä palo on syttynyt
 - Mitä paloi (palokuorma)

 - Oliko ovia tai ikkunoita avoinna, tai rikkoutuneena? Oliko muita aukkoja joko avoinna tai puhki palaneena?
 - Oliko nähtävissä murtojälkiä?
 - Olivatko lukitukset normaaleja? Jouduttiinko kohteeseen murtautumaan?
 - Mitä reittejä rakennukseen kuljettiin?
 - Hälyttikö joku tekninen laite paikalle saavuttaessa? (Esim. palohälytin, murtohälytin)
 - Havaittiinko palopaikalla poikkeavaa hajua?
 - Havaittiinko palopaikalla voimakkaita ääniä?

 - Oliko havaittavissa jotain erityisiä olosuhteita tai tavaroita? Entä puuttuiko jotakin?

- Paikalla olleet henkilöt, mitä tekivät ja mitä kertoivat?
- Ensimmäiset toimet onnettomuuspaikalla:
 - Miten kohdekiinteistöön/-asuntoon/-huoneeseen päästiin sisälle? (Avonainen ovi/avaimilla (mistä avaimet?)/murtautumalla)
 - Mitä kautta rakennuksen sammutustoiminta aloitettiin?
 - Mitä polttoainekäyttöisiä laitteita kohteessa käytettiin kohteeseen pääsyn yhteydessä?
- Mahdolliset alkutilanteessa havaitut poikkeamat (esim. useat syttymiskohdat, outo palopesäke, paikalle kasattu tavara, poikkeuksellisen nopea palonkehittyminen)

C) Pelastustoiminta ja sen vaikutukset

- Pelastustoiminnan kulku pääpiirteissään: painopisteet ym.
- Palon laajuus ja voimakkuus eri tiloissa onnettomuuden kuluessa
- Miten sammutustoiminta vaikutti paloon? Muuttuiko se onnettomuuden aikana?
- Mitä hyökkäysreittejä käytettiin pelastus- ja sammutustoimintaan (ko. tilojen olosuhteet hyökkäyksen aikana, hyökkäyksen vaikutukset olosuhteiden muuttumiseen)?
- Mitä sammutustekniikoita käytettiin, ja miten se vaikutti palon kehittymiseen? Sammutusraivaus ja sen vaikutukset?
- Miten savutuuletus vaikutti palon kehittymiseen?
- Mitä sammutusaineita käytettiin (esim. vaahtoneste)?
- Mitkä tekijät vaikuttivat sammutustoimintaan (esim. esteet)?
- Mitkä tekijät vaikuttivat sammutustoiminnan tehokkuuteen?
- Kuinka kauan palo kesti ja miten sammutustoiminta siihen vaikutti?
- Palokaasujen leviäminen ja siihen vaikuttaneet tekijät
- Palon leviäminen ja siihen vaikuttaneet tekijät (esim. aukkotekijät, sammutusveden katkeaminen)
- Tehokkaan sammuttamisen vaikutukset eri osissa rakennusta
- Annettiinko kohteessa jonkun osan palaa hallitusti loppuun (esim. rajoituslinjaan asti)?
- Mitä raivaustoimenpiteitä tehtiin?
 - Huonekalujen tms. siirtäminen (mitä, mistä, minne?)
 - Rakenteiden purkaminen?
 - Polttoainekäyttöisten laitteiden käyttäminen?
- Pelastustoiminnan kuluessa havaitut poikkeavat havainnot
- Vaikutettiinko palon aikana sähkönsyöttöön tai sähkölaitteiden toimintaan kohteessa?
- Tarkastettiinkö pelastustoiminnan yhteydessä muita asuntoja tai tiloja?

D) Onnettomuuskohteessa tehdyt toimet henkilövahinkojen välttämiseksi

- Miten henkilö/henkilöt pääsivät pois kohteesta ja vaaran piiristä? Mainitse lukumäärät (tietoa saatavissa erityisesti johdetun toiminnan olosuhteissa)
 - Poistuminen (omaehtoista toimintaa)

- Reitit, miksi valikoitunut
 - Pelastautuminen (omaehtoista toimintaa)
 - Reitit, miksi valikoitunut
 - Evakuointi (johdettua toimintaa)
 - Miten evakuointi suoritettiin?
 - Mihin henkilö / henkilöt evakuoitiin?
 - Hätäsiirto (johdettua toimintaa)
 - Pelastaminen (johdettua toimintaa)
 - Reitit, miksi valikoitunut
- Missä vaarallisesta tilasta johdetusti poistetut henkilöt sijaitsivat (evakuoidut, hätäsiirretyt ja pelastetut henkilöt)?
- Missä asennossa henkilö/henkilöt olivat, ja miten hän/he sijoittuvat tilassa?
- Pelastetut kotieläimet

E) Palossa mahdollisesti menehtyneet henkilöt

- Palossa menehtyneen henkilön / menehtyneiden henkilöiden sijainti
- Siirrettiinkö palossa menehtynyt / palossa menehtyneet henkilöt?

F) Havainnot paikalla olleista henkilöistä

– jaottelu tilanteeseen tarkoituksenmukaisella tavalla

Paikalla olleen henkilöjoukon tarkoituksenmukaisin jaottelu riippuu tilanteesta. Seuraavassa on esitetty muutamia eri tapoja, joita voi käyttää esittäessään havaintoja paikalla olleista henkilöistä. Näistä on tarpeen esittää lukumääräarviot. Siihen haastetta aiheuttaa vähintään kaksi tekijää. Ensinnäkin pelastustoimintatilanteessa fokus on lähtökohtaisesti muualla, mistä huolimatta merkitykselliset havainnot ovat tärkeitä kirjata. Toisaalta henkilömäärä voi vaihdella onnettomuuden kuluessa.

- Ulkopuoliset silminnäkijät
- Onnettomuuskohteeseen kytkeytyvät henkilöt
- Onnettomuudessa osalliset

- Rakennuksessa asuvat
- Muut rakennuksen käyttäjät
- Ulkopuoliset

- Kohteen sisäpuolella olleet henkilöt
- Kohteen ulkopuolella olleet henkilöt

Onnettomuuspaikalla olleista henkilöistä joidenkin rooli voi näyttäytyä jo onnettomuustilanteessa vähintään potentiaalisesti merkityksellisenä. Näitä ovat mm. tulipalossa loukkaantuneet tai menehtyneet, tai henkilöt, joiden käyttäytyminen kiinnittää huomiota. Näiden henkilöiden kohdalla relevantteja kysymyksiä tehdyistä havainnoista ovat esimerkiksi seuraavat:

- Mitä henkilöllä/henkilöillä oli yllään?
 - Henkilöt, joiden käyttäytyminen on kiinnittänyt huomiota esimerkiksi seuraavista syistä: pelastustoiminnan estäminen, huomionhakeminen, onnettomuustilanteen huomattavan pitkäkestoinen seuraaminen tms.
 - Mitä konkreettisia havaintoja tehtiin henkilön / henkilöiden toiminnasta? (Esimerkiksi: käyttäytyi sekavasti, käyttäytyi itsetuhoisesti, ei orientoitunut paikkaan eikä aikaan, vaikutti päihtyneeltä tai huumaantuneelta)
 - Oliko henkilön käsissä tai hänen välittömässä läheisyydessä jotain esineitä?
- Paikalla olleiden henkilöiden kertomukset

4 Ohjeessa viitattu materiaali

Kirjallisuus ja ohjeet

Fredman, Markku & Kanerva, Janne & Tolvanen, Matti & Viitanen, Marko (2020). Esitutkinta ja pakkokeinot. Alma Talent, Helsinki.

Keikkakeskustelu – onnettomuuksista oppiminen. Hanke-esittely. Suomen Palopäälystöliiton verkkosivut. Saatavilla [Keikkakeskustelu – onnettomuuksista oppiminen - SPPL](#)

Lahtinen, Juha (2021). Onnettomuuksista oppimisen prosessin kehittäminen Päijät-Hämeen pelastuslaitokselle. LAB-ammattikorkeakoulu, YAMK-tutkinnon opinnäytetyö. Saatavilla [Opinnäytetyö Juha Lahtinen \(2\).pdf \(theseus.fi\)](#)

Paloluoma, Pasi (2022). Rakennuspalon tutkinta. Teoksessa Huttu, Ismo & Ala-Kokko, Ville & Paloluoma, Pasi & Smura, Mika & Ronkainen, Juha & Jämsä, Jani & Mustonen, Ari & Meurman, Karoliina & Hassinen, Marko: Rakennuspalon sammutus. Pelastusopiston julkaisu, A-sarja: Oppimateriaalit, s. 250–258. Saatavissa: [Rakennuspalon sammutusopas \(smedu.fi\)](#).

Pelastusviranomaisen lausunto poliisin palonsyöntutkintaa varten. Ohje. Helsingin kaupunki, Pelastuslaitos.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje. Sisäasiainministeriön julkaisuja 21/2012. Saatavissa: [Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Rautio, Jaakko & Frände, Dan (2020). Todistelu. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun kommentaari. 2 uudistettu painos. Edita Publishing, Helsinki.

Virolainen, Jyrki & Vuorenpää, Mikko (2021). Periaatteet prosessioikeudessa. Teoksessa Vuorenpää, Mikko & Helenius, Dan & Hietanen-Kunwald, Petra & Hupli, Tuomas & Koulu, Risto & Lappalainen, Juha & Lindfors, Heidi & Niemi, Johanna & Rautio, Jaakko & Saranpää, Timo & Turunen, Santtu & Virolainen, Jyrki: Prosessioikeus. Oikeuden perusteokset, Alma Talent, Helsinki, s. 115–228.

Lainsäädäntö

ETL	esitutkintalaki 22.7.2011/805
OK	oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4
RL	rikoslaki 19.12.1889/39

Ohjeen liitteet

Liite 1. Todistajaa koskevan kuulustelupöytäkirjan pohja

Liite 2. Todistajalle ilmoitettavat asiat

Liite 1. Todistajaa koskevan kuulustelupöytäkirjan pohja

POLIISI

HENKILÖTIETOLEHTI
Todistaja Muu asema

Henkilötiedot	Ilmoituksen nro	
	Sukunimi, etunimet	Entiset nimet
	Henkilötunnus	Syntymäaika
	Tiedot tarkistettu, miten, missä ☐	Kansalaisuus
	Kieli	
	Ammatti	Syntymä-/kotikunta
	Lähiosoite, postinumero, postitoimipaikka	
	Puhelin, sähköpostiosoite	
	Työnantaja	
	Työnantajan lähiosoite, postinumero, postitoimipaikka	
	Työnantajan puhelin, sähköpostiosoite	
	Merkintöjä, lisätietoja (tavoitettavuutta koskevat tiedot, holhooja ja tämän osoite, tulkki ja puhelinnumero)	
	Turvakielto ☐ Kyllä ☐ Ei	
	Osoitteenluovutuskielto ☐ Kyllä ☐ Ei	

Kuulustelupöytäkirja
Todistaja

Etpk:n sivun nro

Esitutkintapöytäkirjan numero

Kuulusteltavan nimi

Kuul. ptk:n sivun nro

1

 Muu asema

1 Kuulustelu- tilaisuus	Kuulustelupaikka	Kuulustelupäivä	Alkoi kello
	Kuulustelija	☐ kuulustelu puhelimitse ☐ kuulusteltu muulla tiedonsiirtovälineellä	
	Kuulustelutodistaja	☐ läsnä pöytäkirjaa allekirjoitettaessa	
2 Henkilötiedot	Sukunimi, etunimet	Entiset nimet	
	Tiedot tarkistettu, miten, missä ☐	Kieli	
3 Merkinnät Kuulustelun aikana tapahtuneet muutokset välimerkintänä tekstiosaan	Rikos/tapahtuma	Ilmoituksen nro	
	Muut kuulustelussa läsnä olevat		
	Kuulustelussa käytetty kieli (ellei kuulustelun kirjauskieli)		
4 Ilmoitukset	Ennen kuulustelua on ilmoitettu ☐ Kuulusteltavan asema tässä tutkinnassa on todistaja ETL 4:9		
	Todistamiskiellot		
	☐ Itsekriminointisuoja OK 17:18		
	☐ Lähiomaisen ja läheisen kieltäytymisoikeus OK 17:17		
	☐ Vaitiolovelvollisuudesta		
	☐ Valtionsalaisuuden ja kansainväliset suhteet OK 17:10		
	☐ Neuvottelusalaisuudet OK 17:11		
	☐ Julkisyhteisön virkamiehet ja työntekijät OK 17:12		
	☐ Avustajasalaisuudet OK 17:13		
	☐ Potilassalaisuudet OK 17:14		
☐ Uskonnollisen yhdyskunnan papit ja muut vastaavassa asemassa olevat OK 17:16			
☐ Oikeudesta kieltäytyä todistamasta			
☐ Liike- ja ammattisalaisuudet OK 17:19			
☐ Lähdesuoja OK 17:20			
Muut ilmoitukset			
☐ Totuusvelvollisuudesta sekä perättömästä lausumasta viranomaismenettelyssä ETL 7:8:1, RL 15:2			
☐ Oikeudesta pyytää kuulustelutodistaja paikalle ETL 7:11			
☐			

KUULUSTELUKERTOMUS

[<Napsauta ja aloita kirjoittaminen tästä>](#)

**Kuulustelupöytäkirja
Todistaja**

Etpk:n sivun nro

Esitutkintapöytäkirjan numero

Kuulusteltavan nimi

Kuul. ptk:n sivun nro

2

Luettu, annettu tarkastettavaksi ja hyväksytyt: _____

Kuulustelija/Vakuudeksi _____

Kuulusteltu puhelimitse

Kuulustelutodistaja _____

Muut läsnäolijat _____

Kuulustelu päättyi klo

Liite 2. Todistajalle ilmoitettavat asiat

POLIISI

Todistajalle ilmoitettavat asiat

1 (1)

Todistajalle ilmoitetaan ennen alustavaa puhuttelua / kuulustelua seuraavat asiatTodistajan ilmaisuvelvollisuus

Teillä on velvollisuus ilmaista totuudenmukaisesti ja mitään salaamatta, mitä tiedätte tutkittavasta asiasta. Olette myös velvollinen esittämään hallussanne olevan, esitutkinnan kannalta merkityksellisen asiakirjan tai muun todistusaineiston. Tahallinen väärän tiedon antaminen esitutkinnassa on rangaistava teko. Ilmaisuvelvollisuudesta on säädetty vain joitain poikkeuksia, jotka liittyvät tiettyjen ammattien harjoittamisen kautta saatuihin tietoihin. Voitte pyytää lisätietoja poliisilta.

Kieltäytymisoikeus

Teidän ei tarvitse kertoa sellaisesta seikasta, jonka kertominen voisi johtaa siihen, että teitä itseänne tai teille läheistä ihmistä syytettäisiin rikoksesta. Läheisellä tarkoitetaan:

- nykyistä tai entistä aviopuolisoanne tai nykyistä avopuolisoa
- suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa olevaa sukulaistanne (eli lapsianne, lapsenlapsianne, vanhempianne ja isovanhempianne)
- sisarustanne
- henkilöä, jolla on vastaavanlainen parisuhteeseen tai sukulaisuuteen rinnastuva läheinen suhde teihin.

Muut velvollisuudet

Jokaisella on velvollisuus kutsusta saapua esitutkintaan, jos on syytä olettaa, että häneltä saadaan selvitystä rikoksesta tai jos hänen läsnäolonsa esitutkintatoimenpidettä suoritettaessa on muuten tarpeen rikoksen selvittämiseksi. Kutsun saaneen on saavuttava kutsuvan esitutkintaviranomaisen lähimpään tarkoitukseen sopivaan toimipaikkaan tai muun esitutkintaviranomaisen vastaavaan toimipaikkaan.

Poliisille tehdyt ilmoitukset rikoksesta sekä esitutkintaa varten saadut tai laaditut asiakirjat ovat yleensä salassa pidettäviä, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimessa. Salassa pidettävän tiedon saaja ja hänen asiamiehensä eivät saa luovuttaa tai ilmaista sivulliselle salassa pidettäviä tietoja, jotka koskevat muita kuin häntä itseään. Salassapitovelvoitteen rikkominen on rangaistava teko.

Jokaisen on ilmoitettava poliisille henkilötietonsa. Väärän tai harhaanjohtavan tiedon antaminen ja henkilötietojen antamisesta kieltäytyminen ovat rangaistavia tekoja.

Muut oikeudet

Teillä on oikeus

- pyytää kuulustelutodistaja paikalle,
- tarkastaa kirjattu tai tallennettu kuulustelukertomuksenne,
- pyytää esittämiänne asiakirjoja pidettäväksi salassa: tästä tuomioistuin tai poliisi voi antaa lisätietoja
- pyytää, että teitä tukeva henkilö voisi olla läsnä kuulustelussa.

PELASTUSOPISTO